

DET MODERNE GENNEMBRUD 1870 - 1890

Danmark i 1800-tallet

Historisk

Danmark bliver et moderne industrisamfund.

Byer bliver til "storbyer", som er centre for industri og handel.

Der bliver større forskel på land og by.

Den industrielle udvikling gør, at der bliver store klasseskel mellem de rige fabriksejere og bygherrer og den nye arbejderklasse.

Grundloven

Grundloven indføres i 1849. Det er en meget demokratisk grundlov, som blandt andet sikrer os

- trykkefrihed
- forsamlingsfrihed
- trosfrihed

Det danske folk, som før ikke havde indflydelse, fx bønderne, vil nu have lighed og arbejde for det.

Det medfører blandt andet, at der opføres *folkehøjskoler* (den første var Rødding Højskole i 1844).

Kunst og litteratur

- fulgte ikke helt med den politiske udvikling.

Perioden hedder *Romantikken* (1800 - 1870) og var en periode, hvor kunst og litteratur handlede om følelser, drømme og nationalisme. Alt blev fremstillet positivt og rosenrødt

Se fx maleriet herunder af Martinus Rørbye fra 1825. Det hedder "Udsigt fra kunstnerens vindue".

DET MODERNE GENNEMBRUD

Det moderne gennembrud var en tid præget af debatter, diskussioner, forandringer, frigørelse, opbrud, oprør, opgør ...

Georg Brandes (1842 - 1927) sætter gang i Det moderne gennembrud den 3. november 1871.

Han holder en række forelæsninger, som hedder "Hovedstrømninger i det nittende århundredes litteratur" på Københavns Universitet. Rækken af forelæsninger varer et par år og har stor betydning for tidens litterære trend.

Brandes mente, at litteraturen skulle

- være politisk
- være debatterende
- være samfundsoplysende

Det moderne gennembrud er forandringernes tid.

Gennem *litteraturen*, gennem *journalistikken*, gennem *måden de skrev på* og gennem *det, de skrev om*, var forfatterne med til at påvirke de mange store forandringer i samfundet.

Vigtige forfattere i perioden:

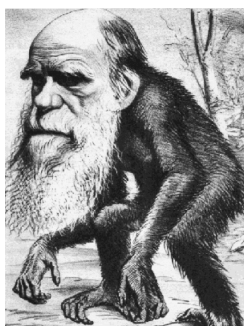
Henrik Pontoppidan
Herman Bang
J.P. Jacobsen
Henrik Ibsen

Amalie Skram

Den nye virkelighed

Se præsentationsfilmen fra dansk.gyldendal.dk

Charles Darwin

Det moderne

Moderne betyder egentlig ny eller nye måder. Før havde kristendommen og kirken været næsten alene om at bestemme samfundets moralbegreber. Det var også kristendommen og religiøse stemninger, der formede den forestilling, at mennesket på mystisk vis var forbundet med naturen.

Alt det forandrede sig med Det moderne gennembrud. Nu skulle naturvidenskaben og menneskets fornuft give mennesket nye muligheder for at forstå sig selv og naturen.

Litteraturen i Det moderne gennembrud

Forfatterne i tiden omkring Det moderne gennembrud udviklede nye måder at skrive på, og der opstod nye genrer at skrive i.

Naturvidenskaben og fornuftstænkningen fik plads i litteraturen, og på den måde var litteraturen med til at præge, hvordan mennesket begyndte at tænke om sig selv i verden.

Samfundsdebat og realisme

Litteraturen havde før været præget af romantiske forfatters idylliske skildringer, men det blev nu afløst af en samfundsdebatende og realistisk litteratur.

Litteraturen skulle – med litteraturkritikeren Georg Brandes' ord – "sætte problemer under

debat". Det betød at litteraturen skulle være politisk, diskuterende og samfundsoplysende.

Hvem er jeg?

Se præsentationsfilmen fra dansk.gyldendal.dk

Naturalisme i litteraturen

Før Det moderne gennembrud var den almindelige overbevisning, at mennesket var skabt af Gud, og at menneskets liv og skæbne skulle formes efter, hvad der var Guds vilje. Den forestilling gjorde Det moderne gennembruds forfattere op med. De skildrede i stedet mennesket med udgangspunkt i naturvidenskaben - som et biologisk væsen, formet af sin natur og sit miljø. Den menneskeopfattelse kalder man naturalistisk.

Arv og miljø

Gennem litteraturen gjorde man sig tanker om, hvordan et menneske får sin identitet i et samspil mellem miljø og arv.

Portrætfotografiet

Portrætfotografiet var en forholdsvis ny genre i tiden omkring Det moderne gennembrud.

I 1860'erne var man begyndt at bruge fotografiet som dokumentation - man fotograferede fx de indsatte i fængslerne eller indlagte på psykiatriske afdelinger, og i 1920'erne begyndte man at bruge portrætfotos i rejsepas.

Man brugte også portrætfotografiet som alternativ til det populære portrætmaleri, som kun de rigeste hidtil havde haft råd til at få produceret.

Land og by

Se præsentationsfilmen fra dansk.gyldendal.dk

Fra landbrugsland til industrisamfund

I slutningen af 1800-tallet voksede de danske byer. Mange mennesker flyttede fra landet og ind til byen for at arbejde i den nye industriproduktion.

Danmark var ikke længere kun et landbrugsland, men også et moderne industrisamfund.

Det moderne gennembruds forfattere beskrev livet i de nye bysamfund med deres menneskemylder og trange boligkvarterer. Men de skrev også om det ofte fattige og fysisk udmarvende liv på landet.

Foto fra fattiggård i Roskilde omkring år 1900

Køn og kærlighed

Se præsentationsfilmen fra dansk.gyldendal.dk

Ulykkelig kærlighed og kønnenes kamp

Det moderne gennembruds forfattere skrev selvfølgelig også om kærlighed. Men i deres bøger blev kærligheden sjældent lykkelig, hvis den da overhovedet blev til virkelighed. Kærligheden kunne som hos J.P. Jacobsen være en drøm eller en længsel; den kunne som hos Herman Bang være et fjernt minde; eller den kunne blive til kvindeundertrykkelse, som det viste sig under den såkaldte sædelighedsfejde.

Land og by i billeder

Billedkunst i Det moderne gennembrud

Også malerne i tiden omkring Det moderne gennembrud var optagede af at skildre forholdene i byen og på landet.

Tidligere - i romantikken - var landskabsmaleriet meget udbredt. I den tids malerkunst forsøgte man at tillægge naturen en særlig kraft eller ånd. Landskabet fik en dybere betydning, og man forsøgte at skildre sindsstemninger og følelser gennem fremstillinger af naturen.

Realismen i billedkunsten

Med Det moderne gennembrud skulle billedkunstnerne ikke længere idealisere og forskønne deres motiver. I stedet skulle de skildre virkeligheden på en realistisk måde.

Derfor blev "problemer sat under debat" - også i billedkunsten, som vi ser det i litteraturen.

Flere af tidens billedkunstnere var optagede af motiver, der udstillede det hårde liv på landet og den store fattigdom i byerne.

Vi skal arbejde med følgende billeder:

E. Henningsen: Sat ud, 1892

*P. Fischer: Vesterbrogade i blæst og
regn, 1888*

E. Henningsen: Barnemordet, 1886